

H

CIUTAT

Revista Mensual

Any I

Núm. 1

:: Terrassa, Janer 1910 ::

SUMARI

«Començ», per la Redacció.—«Un assaig sobre el contingut pragmàtic de la Cultura», R. Rucabado Comerma.—«Als Companys de Ciutat», Chiron.—«El Dupte», J. Carné i Martí.—«Evocació», J. Llongueras.—«El Plany del poeta i mon clam», Juno de Argos.—«**», P. Galí Guix.—«Un diumenge a Ciutat», Va-nesllec.—«Les noves mares», Miquel Guarro.—«Cròniques i comentaris»,—Gravat «Anatema», dibux al carbó de J. Vancells.

COMENÇ

DESPRES de la lluita brava i els defalliments que en si porta i els genials moments de fermesa, hem eixit victoriosos. La Revista es un fet. ¡Quina alegríia pels lluitadors!

CIUTAT, vet' aquí lo que anem á fer, lo que anem á ajudar á fer -una ciutat- una ciutat bella, culta i forta, una ciutat digne d' unió am aquella somniada pel poeta, pel immortal poeta Mossen Jacinto Verdaguer.

Desde aquet moment, eczistím i eczistir vol dir lluitar i gosar. Nosaltres lluitarém am joia, lluitarém ardits i còntents com mes brava la lluita siga.

I ara sols ens manca un deure de caballerositat: un salut als nostres lectors i á la premsa en general i, en particular, á la que lluita per l' ennobliment de totes les coses.

LA REDACCIÓ.

UN ASSAIG SOBRE EL CONTINGUT PRAGMÀTICH DE LA CULTURA : : :

INTRODUCCIÓ Á LA MEVA COLABORACIÓ

M'es particularment grat formar al costat vostre, bons amics de Terrassa, en aquest bell comensar, veurem entre vosaltres en filera i armat, banyarme en la mateixa claror d'aurora que vos ilumina á vosaltres i sentir, i commóurem, á la fanfara bélica qui alhora saluda al nou dia i convoca á la batalla.

I m'es grat lluytar en vostre esquadró, i que els vostres enemics siguin també els meus, i que contra mi també brandeixi els glavis la host filistea que nombrosa i apretada ens espera en la plana. Vull unir ma veu á la vostra i entonar, ab vosaltres vibrant, ardent i entussiasta, el cant de guerra.

Siguim permés també invocar, baixant á l'arena, per una salutació fervorosa i pfa, á la divina Pallas Athenea, dels ulls brillants pera que sa gracia protectora dongui saviesa á nostre esperit, i forsa á nostra saviesa.

XENIUS nostre Profeta, va veurer en la troballa d'uns deus, el nucli d'una religiositat viva, que fós l'alé vital del Classicisme renaixent. Lo que aquells deus encarnan jo vull evocarho, dins de vosaltres mateixos, amics de Terrassa jo l'invoco, á l'Esperit Helénic qui se retrova avuy en lo íntim de vostre ésser. Jo 'l saludo en vostres quadros, plens de la vera llum i del ver sentiment mediterrani amics pintors, en vostres estatués, de llegítima alcornia clàssica, amics esculptors, en vostres veus, amics cantayres, en vostres exquisides i serenes armoníes, amics músichs, en vostra gracia, en vostra auténtica i pura gracia helénica, nens i nenes amics; en vostres danses, en vostres gestes, en vostres cançons y rondes jo 'l venero ab religiosa emoció, car, oh afortunats, el vostre *Gennis loci* es, alhora, el Geni del humanisme.

JA que es per una voluntat dels deus, tramesa per son fidel missatger, per aquest potent é inquiet esperit que 's diu En Rafel Benet, que jo laboro en el primer número d'aquesta benvinguda Revista, jo vos ofereixo en ella, com devant d'un altar, aquest humil assaig sobre cultura. A la claror d'aquesta foguera sagrada d'humanisme qu'esteu encenent, mon pobre treball rebrá la sanció inapelable.

ASSAIG

M'ha preocupat, d'un temps ensá, el significat de la paraula cultura. Sovint, un motdel qual s'abusa, acaba per cansar i devenir inexpressiu, acás perilós. Cultura, ha servit á tota passió, á tota opinió, á tota conveniència. Aquest nom l'hem trovat escrit mantingut i defensat pels mes antitéticos antagonismes i per les mes abigarrades i oposades mentalitats, lo qual dona dret á dubtar de sa utilitat i significació.

A mida que la dinàmica de la acció ens ha obligat més i més a treballar pera assolirla, ens trovem en desacort sobre lo que realment sigui i sobre el camí que hi porta. D' aquí la lluita; el llensarnos uns a altres el mot, com una pilota, l' invocarla a cada pas, el predicarla.... deixant pera 'l pervindre el practicarla.

Mogut per la necessitat imperiosa de que els instruments de treball i d' us diari, com son les paraules-lemes, tinguin força i vida, i per lo tant eficàcia, m' es vingut el fort desitj de trobar en Cultura un sentit pragmàtic, un contingut que sigui ja una Norma.

Jo crec en l' alta utilitat de inventar una idea concreta i pràctica de Cultura. Un doble benefici s' en seguiria d' una definició pragmàtica. Primer: objectiu: elevar el concepte de Cultura pel demunt de les acepcions ordinàries, d' instrucció, educació i refinament, fentlo interpretar com a un *sentit* de la vida. Segon: subjectiu: la Norma d' acció immediata, am força d'obligar, escigint la pràctica de la cultura a tot aquell qui la invoqui, a tot cos de doctrina que la prediqui.

En una Conferència del cicle d' Educació civil que 's dona a Barcelona, aquest ensaig fou presentat, qu' ara sintèticament vos exposo. La continuació—el fonament estètic de la Cultura—m' es apareguda com en somnis i deurà inspirar un nou ensaig.

Cultura vol dir conreu. Han passat de llarc, per insuficients, les mides Educació, Instrucció, y Refinament pera mesurar el camp de lo que en l' home es conreuable. Un concepte pragmàtic de la cultura no pot admetre la inacció de cap facultat del home, ha de partir del principi de la activitat integral del individu. Ha d' esser, sobre tot, conreu de la consciència, conreu del esperit humà, lliure, pur, seré, despert i vigilant. Hi han dos activitats sobreposades en l' home: *la natural*, del instant i *la de la consciència*. Una *lacuna*, un repós de la activitat conscienta vol dir llibertat pera la del instint, llibertat pera la naturalesa, inhibició del esperit humà. La mida de la activitat conscienta es la producció: Producció vol dir *guany* del esperit: *augment* del cabdal de coneixements de sentiments, i *mellora* de llur qualitat.

La Norma d' aquesta teoria se refereix directament a l' *empleu del temps*. L' esperit que passa d' una activitat a l' altre *sens repós*, i p. e. sa consciència vá de l' activitat econòmica a la artística, *produceix* sempre i axó se tradueix en riquesa moral, pera ell i pera la societat. En cambi, en l' esperit qui fora d' una activitat determinada troba *repós total* i s' entrega al platxer i la consciència li descansa, l' instint hi creix en forma de *vici de joch*, de *aburriment*, de tota mena de *passa temps* improductiu. La cultura d' un poble no hi té res que veurer ab el viciós, ab el jugador, ab qui «no sab que fer del temps». La cultura es, repeteixo, activitat integral del esperit humà. Aquest es el primer element complementari de nostra definició.

El segon element es la Disciplina. Aquesta vol dir mètode, hàbit, sistema, regla, art. Revenint encara sobre la imatge rural veyem com la disciplina es tan essencial a la cultura, com la violència de la rella obrint el terrer es essencial al conreu. A menor disciplina, major espontaneïtat, major expansió del instint. L' instint de conservació, p. e. disciplinat es la Prudència; no disciplinat es la covardia. El progrés, l' *humanisme* està en esclavitzar-lo a l' instint, en contraposició al *naturalisme* que tendeix a llibertarlo. Com mes se va imposant l' imperi del esperit, va enlayrantse la condició d' humanitat fins acostarse al «heroisme».

El tercer element es la Consciència en sentit de Responsabilitat. L' home, devem considerarlo com una suma: en tot moment es la suma de tots els pensaments, de totes les

intencions, de totes les obres de la seva vida anterior, Vejem, doncs, quant interessa vigilar la qualitat fins de nostres mes mínimes concepcions, idees i actes, cada un dels quals es, de fet, responsable de nostra vida futura; i aixó es tant mes important quant la col·lectivitat suma d' homes, en la pràctica respón al producte de totes les aspiracions secretes ó explícites de tots els homes. Jo veig en aqueix sentit de la vida el gèrmen mateix de la Cultura, perquè conté la direcció, la aplicació, la orientació de tot coneixement, de tota formació humana.

El quart i final dels elements fonamentals, es la solidaritat humana—civil i social.— Perqué l' ideal del home en la terra, es la exaltació de la humanitat. I el sentiment de la comunitat dels demés homes es la direcció mes fortament característica de la Cultura, Hem de refusar per falsa tota formació cultural que no conduexi practicament á dita comunitat, com tampoc podém reconeixer per cult al home que intenti evadirse dels sentiments i de les obligacions envers ella, á n' aquell la formació individual del qual oferexi per causa de la indiferència ó del egoisme, una solució de continuïtat ab la cultura col·lectiva.

Veus aquí sobre aquests quatre elements edificada la definició que buscávem: Cultura, en sentit pragmàtic, es la activitat conscienta de totes les facultats i sentiments del individu, dirigits vers la solidaritat humana.

Segons aixó hem trovat en la Cultura un fi *moral*.

Jo espero, pressento com he dit, trovarhi asimeteix, un origen *estètic*.

RAMÓN RUCABADO I COMERMA.

Barcelona 20 Janer 1910,

ALS COMPANYS DE "CIUTAT"

DEIXEU-MI ser! deixeu-mi ser!... Jo 'm penso, i no voldria equivocarme, haver-hi adquirit un cert dret á penetrar en el vostre joc de joventut. Jo soc encara, com vosaltres, atrevit i somniador, franc i impulsiu, generós i alegre, inquiet i insaciable i com vosaltres milito en aquest exèrcit invasor de soldats incògnits que s' agiten i s' apleguen victoriosos, á tota hora, sota aquella gran bandera—*inmortal*, blanca i vermella, que porta escrit ab lletres d' or, CIUTAT, aquest nom suggestiu i encantador, com no n' hi ha d' altre en el món, plé de símbols i plé d' amors i plé de virtuts i de poders, que vosaltres ab una portentosa clarividència de la vostra acció futura heu esculpit brillantment en el fris d' aquesta revista inusitada que llenceu avui ardidament á la pública espectació i á la oberta consta de tots els nostres ciutadans.

Jo haig d' ajuntarme ab vosaltres perquè vosaltres m'heu aconseguit en el camí i el vostre viatge i el meu tenen un mateix terme; aquell terme

lluminós i llunyá, ont may ningú ha arribat i al cual enfervorida i anhelanta apoc apoc l'humanitat s'apropa. Jo era un dia l'enviat de la CIUTAT i sou avuy vosaltres els heralts de la mateixa. Benvinguts nobles champions; benvinguts á la batalla, perque vosaltres sou com la primera senyal del triomf si es que no sou ja el triomf mateix. Jo us he sentit arribar com se sent arribar l'alenada d'aire fresc renovador i tot el coratge indomptable d'aquells primers temps de lluita l'he sentit renaixer en mi al trovarme ab vosaltres al costat, tant al costat que'm sembleu troços de mi mateix despresos pera escamparvos aci i allá prodigament augmentant la meua força i multiplicant arreu la eficacia d'aquest verb redemptor que per demunt la voluntat dels homens parla.

Deixeu-mi ser! us repeteixo, i deixeu també que us abrassi en aquest moment commemoratiu i solemne d'exultació i de reactivitat. No crec que us siga de més una abraçada amiga i confortadora avans d'entrar en las filas enemigues—¡oh amics heroics que ab armes tant nobles us llenceu á les sinuositats d'una lluita incerta i despietada!—Jo se'ls sofriments que us esperen i els perills que us amenaçarán; jo se'ls duptes que us invadirán i les envejes que us sortirán al pás; jo sé les ferides que rebreu i els desenganys que us amargarán la vida. Son sofriments i perills que jo he passat; duptes i envejes que jo he patit; ferides i desenganys que m'han ensenyat la veritat del viurer. No'm fá res de tornarlos á passar, de tornarlos á patir, de tornar á aprendrer les dures llisons, si es precís, al costat vostre mentres l'ideal que sempre m'ha mogut i qu'ara us mou també á vosaltres brilli poderós en l'infinít per a aclarir la eterna plerplexitat dels homens. Enllá companys que, ab tot, está escrit que la victoria será vostra. Vosaltres be prou que ho pressentiu i d'aquest sánt pressentiment es d'ont treyeu, al cap i al fi, la força i l'inspiració i la constancia i la energí. Enllá. La bandera qu'hes aixecat no pot caurer; la profecia qu'heu escrita al vostre fris no pot deixarse de complir. CIUTAT, *metropoli—ara definitivament ara—retorna per vosaltres á sa missió viril* puc dir ben plé de confiança á n'aquell gran constructor de ciutats i d'imperis qu'es diu Xenius. Derrera vostre veig tot l'estol dels ciutadans; sento el só vibrant dels nous clarins i veig les torres dels nostres anhels com s'aixequen sobiranes.

Cregueu-ho companys i ¡per Deu! no ho oblidésseu pas un sol moment. Terrasa s'es transformada; Terrasa ja es tota una altre d'ensà que vosaltres, en aquestes pàgines de la seva vida evolutiva, heu sapigut escriure, tant sobriament i tant magníficament, aquesta bella paraula qu' es la clau d' or del seu pervindre:—CIUTAT.—

CHIRON.

EL DUBTE

LLUNY ens trovem encara de la serenitat d' esprit que fa marxar els homes, via recta en ses inclinacions sense jamay torcer de camí.

L' artista, en plena gestació d' una concepció ideal; el filòsof en mitj de ses conclusions, el psicòleg en ses observacions, etc., i en qualsevol acció qu' es pretengui realitzar, l' home se troba interromput per la brusquetat del dubte que s' interposa despietadament, trucant en son cor i fent pujar al cervell idees contràries, que posen en el camí—poc avans planer—obstacles com muntanyes, difícils d' assolir i solsament accessibles als escollits.

El dubte merceix nostre il·lusió avans d' ésser realitat i ens impossibilita per la lluita; i l' ideal—fins llavors bell—cau fet a trossos tant sols amb sa presència malestruga. Tot lo començat es deixa i es desfà; i això, aquest anar i venir en el camí de la vida, reporta una pèrdua de temps tant considerable i una malversació d' energies tant grans, que pot dir-se, sens por a exageracions, que la suspensió del ànim en propensió als judicis contradictoris a que 'ns trobem abocats per nostres actes i nostres idees, son nostre propi dissort, no deixantnos traslluhir ja may un futur definitiu i segur.

Encara qu' el pervindre no 'ns pertengui, i el futur sigui inescrutable, no per xò havem d' estar en continua desconfiança ab nosaltres mateixos i qu' el dubte s' apodori de nostre esprit; que, si arribavem a tal debilitat, perquè forem racionals i tindriem una voluntat i una energia?

Els anglesos, homes pràctics, amotllen tots sos actes i totes ses coses a l' estalvi del temps, procurant ferles de manera, que no hagin de passar les hores en la no producció, en el no fer res. Per ells el temps es moneda i d' això no 'n dubten pas i es preparen pera tenir feyna en que ocupar-se pera no perdre la moneda que representa el temps, i això sol, aquesta confiança, aquest aprofitament del minut, del segon en la vida del home, al cap del any representa un sens fi de coses realitzades, d' accions portades a terme que si están ben dirigides i encaminades son la més gran riquesa que pot possehir-se. Adhuc els americans del nord instrueixen al home fortament resolt, i diuen: «Dedicat ab tota la »fe de que siguis capàs en allò qu' hakis començat, sensa decaure ni un sol moment, que »si de veritat vols una cosa la tindràs». Apliquém aquesta màxima a la de no perdre de temps dels anglesos i ja tenim la voluntat ferma i la energia decidida que camina a la consecució d' un futur clar i segur i en el que s' hi té perfecta confiança.

Aixó es tot. Empró ni nosaltres, ni ells, no som pas tant practics i arrivem á la se-nectut peneditnos del temps malversat en nostre juvenesa, que l'home si fos «home» des-de jove quantes vegades s' estalviaria de contradir-se i enganyarse i al ensems la feyna del fer i desfer per inútil ó inservible tot alló que tantes energíes li costa.

Si les coses al resoldre fossin uniformes i no 's presentessin á nostre cervell tot se-guit judicis contradictoris nostre, camí á seguir fora ample i desbrossat, empró are en tots els actes cal fer un eczamen concient i imparcial i un cop resolt dintre nostre el llitigi que la cosa en si porti, cal llensarnos per la banda á que s' hagi decantat el nostre esprit just i seré, sense objeccions ni dubtes de cap mena i el fi qu' ens proposem será nostre.

Que totes les coses del món están al servei dels forts, dels que no dubten.

J. CARNÉ I MARTÍ.

EVOCACIÓ

A L' ANGEL GUIMERÀ

EN el racés del poble humil que brilla
assoleyat al peu de la montanya,
entre les altes quietuts serenes
del ample cel i l' ample espai sens límits;
en el beat oblit de tota cosa
que porti inquietut; en plena calma
de tot treball i tota lluita; en l' hora
en que del cel fins la llum d' or reposa
y allá en les prades s' obren com en éxtasis
les rojes flors i canta alegre l' aiga
sa cançó eterna entre les ombres verdes
d' aquella font dilecta i recollida
i á cada porta 'l fresc oreig s' atura
com á escoltar la familiar conversa
i al cor dels arbres els aucells se posen
tot meditant els cántics de la tarde
i s' acoloren ab la llum encesa
els fruits madurs que fan fimbrar la branca,
me plau alçar la veu per Vos, Poeta
que aneu pel món sobre camins de gloria,
ma veu que á ben segur no es gaire destre
en dir les coses bellament vibrantes
perque 'l miracle de poesia 's fassi
i en ell homens ab homes se retrovin
i en ell les mans ab amistad s' enllassin
i les mirades emocions se tornin

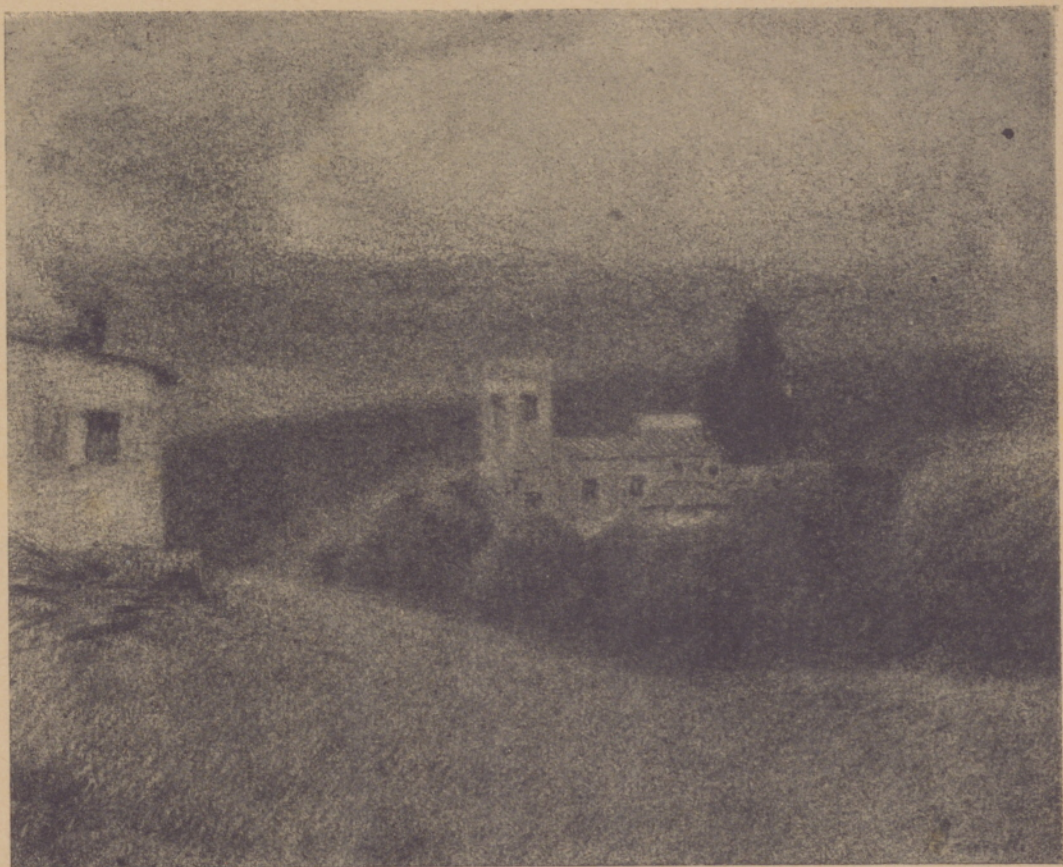
que joventut portin als cors i siga
tota la vida goig i benhaurança.
¡Oh fortalesa del Poeta! ¡Oh símbol
de la parauia feta llei eterna!...

Per la virtut de la paraula vostra
mireu avui com s' alça el poble al veureus
i com s' encen arreu una foguera
de germanò i de pau per coronarvos.
Aneu allà ont vullgueu, aquesta terra
s' extremirà al pas vostre com la mare
que sent al fill aimat sobre sa falda;
s' extremirà i fins de ses pedres tosques
eixir veureu aclamacions i càntics.

Jo us trovo avuy en mon camí ¡oh Poeta!
en mon camí d' eternitat i us parlo.
Y soc la pols parlant i soc la pedra
que s' ha esberlat per obra vostra. Parlo
i en mon parlar la veu de les montanyes
i de les flors dels camps i de les fruites
i dels aucells i del oreig i l' aiga
sembla que 'm dicti una cançó molt alta
que jo no se cantar, pero d' ohirla
prou sabreu Vos i sabreu Vos d' entendre-la
ab vostra pensa poderosa i clara,
en aquesta hora plácida i serena
en que al racés del poble humil m' aixeco
pera evocar la santa poesia
redemptora de tot qu' en Vos un temple
trová ont acudirant á venerarla
gloriosament les joventuts eternes.

JOAN LLONGUERAS.

Matadepera, 1909.

Anatema, J. Vancells.

EL PLANY DEL POETA I MON CLAM

EL vent s'era desfermat i jo corria am sa forsa am la caballera estesa, pels altuis cims de la meva montanya; en un dels mes recondits replecs vaig sentir un plany.—Era com un plor d'infant i va corpendrem i esgarrifada m'atansi á ell.—Era el Poeta qui ploraba.—El Poeta de la vostra ciutat qui va muntá la serra, per contar á Natura el seu torment.

L'idol del vent apagaba el seu plor. Ell sentí mon trepijt i sos esgüars devingueren radiants al fitar la meva eternal bellesa.

—Perqué es la vostra queixa?—De que os planyeu? vaig dirli.

—Juno, va respondrem tremolant. El Poeta va reconeixem, mellor dit va retrovarme. Ell es el mateix viu encare, el seu front, ample i robust diu la mateixa noblesa de les testes coronades al Parthenon—Pobre poeta viu encara!—Juno de Argos, els homes de aquella ciutat que brilla crudelment *allá baix* s'han befat del meu cantic i han volgut que enmundis la meva lira.

Jo d'ells he fugit, per plorar mon greu dolor en la soletat dels boscos... Fa molt temps que la ciutat no m'escolta—la ciutat vol viure sense Bellesa que es com morir.

Aixís anat parlant el poeta, el pobre visionari—aixís anat parlant i els seus llavis entre altres greus sofriments s'han desclós per contar-me aquesta trista historia.

En ma ciutat hi havia un vell castell, aquet era un llegat dels nostres avis.—El que 'l posseex, no s'en recorda gens que siga una joya històrica que te el deure de guardar devotament.—Ell no sap que no es mes que un vetllador del tresor del poble. Ell no ho sap que les époques futures clarmarian contra seu.—Y com desconeix totes aquelles coses essencialissimes, fa servir de pedrera son castell.

Els vells i ennegrits murs aixecaben llurs runes al cel. A cops han arrencat les pedres que tant temps s'estimaben i han cruixit dolorosament i han restat silencioses en son dolor..... Ab la sava del castell han aixecat una *torreta*..... Les pedres que había ennegrit el temps i hont s'había abressat l'eura, s'esforçan en trencar el jou hont estan junyides: mes tot es endevades car son tan pesantes!

Jo no sé—vaig contestar al poeta en un esclat d'odi—perque permeteu aquest crudel afront—El castell es ben vostre, la Ciutat futura el vol per ella..... Ha d'esser reconstruït i voltat d'arbredes. (1) Totes les belles torrenteres que l'enronden han d'esser els jardins, el parc de la ciutat somniada.

Posseïdor del Castell, compliu el vostre deure ab la ciutat! ¿Perque continueu la vostra obra destructora?

Y tu noble poeta retorna prest á la teua ciutat i repren el teu cantic, res hi fa que fereixis els sentits de molta gent—repren ton cantic radiant i grandíós. La Ciutat espera en tu! I ves, digali al senyor del castell ab tot l'odi del teu esser—..... Güayteu els turons despüllats de calitxa. ¿Ovi-reu aquells de mes petita alsada? Mostren llurs entranyes remogudes. Els homes heroics dolorosament n'arrenquen les grans pedres per bástir-ne ciutats.

¿Perque doncs per alsar uns murs sens boniquesa, feu servir de pedrera el *nostre* castell?

JUNO DE ARGOS.

Desembre MCMIX.

¡A reveure amiga!
resta sens temor,
si el destí m' allunya
ja 'm junyeix l' Amor.

Quan ving, faig recompte
de quan t' haig de dir
frisaments de joia
per l' esdevenir

Despres no se dirtho,
quan so á vora teu
que llavors la pena
m' ha devingut lleu

Y torno am recança
vers al meu destí,
pensant am les coses
que t' avia de dí

Y allá al lluny sofrexo
ma cruel soletat
pro 'l demá que torna
borra 'l dol passat

Si d' aprop t' oblido
quan so lluny t' anyor
¡A reveure amiga!
¡A reveure amor!

PAU GALÍ GUIX.

(1) El Castello de Milano, es conserva rodejat de jardins.

UN DIUMENGE Á "CIUTAT"

No fa gaires dies vaig rebre d' un antic amic fabricant, comerciant, propietari i etc., etc., que degut als seus millons viu pacífica i senyorialment á X, la següent tarjeta. Tal com varem quedar, t'espero á l'estació al tren de les onze. No faltis. Teu affm. Pepito.

A les 8 del matí agafaba 'l tren á Barcelona. Els advertexo, que quant vaig asseurem estava cansat i de no gaire humor, efecte sens dubte de la mitja hora de cua que vaig tenir de fer per pendre bitllet, i de la acalorada que va dedicarme un pocs modos que feia d' empleiat, quina indumentaria de color indefinible, portava moltes mes solfes que una partitura de Wagner. Devant meu, seia una dona perfecta, tipu de masovera, que convertia els seus voltans, en mercat de tota classe de cistells i besties. El departament era de segona, pero l' aire que passava per un vidre trencat i el fum del cigarrot d' un senyor gras mitj ajassat i que am *posse* d' Emperador barato omplia d' escupinades el pis, eran de primera. Mes enllá vora la finestreta, seien dos que decididament s' acabaven de casar i qu' avans d' arribar á Montserrat volien donarnos les primicies d' una lluna de mel eternament en quart creixent, lo que obligava á una senyora que estava al meu costat am un nen á la falda i davant del idili vivent, á baxar la vista tot sovint pera obrir i tancar maquinalment un porta moneda, quina molla tenia de estar feta á prova de bomba. A l'esquerra meva una senyora pansida quina mantellina li tapava tota la cara, excepte el nas que sens cap classe de dubte era fet d' encarrec. Anava tossint i acoronant un gosset d' ulls molls, brut i fastigós que portava á la falda.

Total; cinc pollastres, dos anecs, tres conills, un home gros, la senyora del quiso, un idili, la senyora am el marrec, i un servidor de vostés. Pudó d' aviram, fum á tot gasto, i ja som á Sans.

—Escolti—va dir tot d'una la masovera dirigintse al senyor del puro.—¿Que no cambia mai d' *aloma* aquesta xemeneia?—L'intervievat, per tota contesta va mirar ferotxament á la seva veina.

—Vaja, que sembla mentida que hi hagi tan poca criansa. Qualsevol diria que no's coneix que estic delicada, i que á una bestioleta axis aquet fum el perjudica,—va afegir la senyora Pansida tossint á preu fet.—Calli, dona calli, que deu ser del govern que gastis tan *orguy* i no ens vulgui entendre.—Jo naturalment, am aquella mirada i am aquestes indirectes ja vaig comprendre que aviat plouria, i efectivament, quan me disposava á intervenirhi la dels pollastres s' axeca, i am una revolada, obre de bat á bat les finestres. Lo que va passar no vull contarshi al detall, per que si no haguessin esmorsat, els rependria. El cistell dels anecs, aná á parar al cap del Tirano. Un altre ple d' ous qu' estava dalt la xarxa dels equipatjes, en un tancar i obrir d' ulls va convertir l' idili en truita á la francesa.

El puro encens del home gros, va ficarse com per art de bruixeria á la butxaca de la meva americana.

La senyora pansida, va quedar am basca natural. El marrec plorava sota l' asiento, i el quisu qui havia agafat l' arrencada, saltant com rata enmatsinada mossegava tot lo que se li posava al davant. Per fi, una idea lluminosa va acudirsem.

Vaig penjar-me al timbre d'alarma, i el tren pará. Va comparexer el conductor, qui no veient les seves galtes prou segures, avisá la parella. Fugint d' aquell infern, vaig enqui-

birme allà aont vaig poguer, i al cap de mitja horeta, un xic refet del susto, arribava al terme del meu viatge.

Al saltar al anden, les mans del amic van estrenyer les meves, montant tot seguit á l'auto, que en sols cinc minuts d'atravessar carrers i plasses, ens lexá trontollats i bruts de pols, á les portes del seu jardí.

Allí un groom, gorra en ma, va pendrem el maletí de viatge. Al fons, i per entre els macisos de vegetació, s'ovirava la fatxada del classic chalet suis modificat per l'entremaliadura francesa, i transportat per desgracia á casa nostra. Al traspasar el cancell, com per art d'encantament se'm va fer fosc. Les petites obertures, carregades de cortines i transparents, privaven d'entrar el sol i la vida de l'hora lluminosa. A les parets, hi havia moltes coses penjades que no se sabia lo que eran, perque estavan destinades á viure á penombrositat eternes. Am molt cuidado, i á les palpantes arribarem sants i bons á la saleta de rebre.—Esperat un moment, que cridaré á la dona,—va dirme. Pero com que era l'hora de la toilette, i ell tenia de posar beure als aucells i fer volar els coloms, l'estona va ser de mes de mitja hora, temps mes que suficient per poguer fullejar el *Blanco y Negro* i alguna altre revista per l'estil, que am cert rebuscat descuit omplien el marmol d'una tauleta de centre pur istil renaixement, del carrer de la Boquería. Com que la llum entrava en aquesta habitació pel sistema homeopático á mida qu'els ulls s'acostumaven á aquella claror de cova, m'anava adonant dels quadros i demés penjarelles que decorava l'habitació: set, diguemne quadros al oli, dos fotografies d'una fontada que va fer la familia, am posse completament de broma, una cigarrera i varies *labors*, fetes al colegi per les nenes, i al plafo d'honor, es dir, al del centre i sobre el piano carregat de ninots, procedents de les mones de pasqua, la vera efigie il·luminada, dels amos de la casa, i autors de tanta bellesa.

A la tarde, després de dinar, varem donar un vol per la ciutat per veure lo mes notable. Tot seguit vaig adonarme que 'l meu amic era l'amo. Aquell passihobé senyor Papitu, no parava mai. Per ell no hi havia portes tancades. La pols s'havia encarregat de donar un to uniforme á carrers i plasses.

Per aquestes, la quitxalla, jugava á mutilar arbres, i á pedregar pardals. Els més ganapies, s'entretenien ratllant am carbó, una casa nova que encara no 'n havian tret la bastida, i de cada porta, sortia un gos lladrant, am completa llibertat de dexar un recort á la primera pantorrilla que se li posés á tret de morro.

De retorn á l'estació pluvia, i un carro d'extracció pel sistemaodoro, encallat fins á botó en una rodera natural, va barrarnos el pas i per poc me fa perdre el tren. De totes maneres, no va ser estona perduda, perque els carretés i demés gent qu'els ajudaven, ens obsequiaren am una serenata de tots els recargolats imaginables. Dos municipals am sabre ajudavan á donar la roda, i els veïns contemplant l'espectacle desde les finestres i balcons, reyen.

Aquella nit, me va costar mol dormir. M'hi anavan passant barrejats i confonentse, tots els successos d'aquell diumenge tant ben aprofitat, i no se perque s'em va acudir alló de que, *le nome ne fait pas la chose*.

Verdaderament, el tren, els meus companys de marxa, el meu amic am el seu chalet, els carrers i cases i els veïns que les habitaven. ho podien ser tot menos Ciutat á no ser que 'l titol els fos otorgat de Royal Ordre.—VA-NESLLEC.

LES NOVES MARES

LES noves mares, les verges del ahir,
passejen pel carrer totes cofoies,
mostrant am cast orgull al primer fill,
el fruit beneit que les ha fetes dones.
Passejen pel carrê als menuts hereus,
els esguarden, els besen i 'ls somriuen,
els diuen tendres coses bojament
i 'ls mostren am orgull á llurs amigues.
Rialleres i geloses á l' ensemps
els noten les semblances am son pare:
els seus grans ulls, el front ample i seré,
i aquell mateix clotet qu' ell té á la galta.
I passen, com somriures del matí,
les santes mares i 'ls fillets ditxosos,
els avis qui reposen al pedrís
s' els miren boca-oberts i ploricosos.
Les colles de brivalls que 'l vell carrer
desvetllan am sos crits vibrants i alegres,
s' hi atancen corre-cuita, tots contents,
i 'ls volen fê un petó i 'ls hi fan festes.
I 'ls homes de demá, 'ls mimats infants
se 'ls guaiten am la vista tota oberta,
despres bo i s' abalancen, tremolant,
i ploreu i s' amaguen i bracejan.

AVANCEN carrê amunt sota un cel d' or,
les santes mares, les humanes nines...
á l' arrivâ en sa llar, el bon espós
am un ardent abrás, els dó 'l bon dia.

MIQUEL GUARRO.

CRÒNIQUES I COMENTARIS

Francesc Torres

En el nombre procsim de la nostra revista, am la fortaleza de conscietut, la distingida escriptora *Juno de Argos* recordarà á Terrassa el deute d'agraiment envers son escels pintor Francesc Torres.

Nosaltres estém disposats á secudar á tan bellisima dama, en tot lo que sigui oportú.

Les tenagres redivives en el ritme

Oh! adorable dolcesa—Oh! helenisme ennoblidor del cos humá—Oh! agusta placidesa de *les nenes de marbre*.

Devant vostre oh! petites tenagres un se sent transportat. La vostra exquisida expressió ens corprén, com corprén la perfecta bellesa de la Venus de Milo, am l' emoció matexa que al contemplar la beatitut i perfecció de les tenagres. Oh! miracle. Oh! gran miracle—La espiritualitat de la escultura feta carn, encarnantse, humanisanse. Oh! gran miracle obrat per la gracia de la música i per l' ample front i el fornits brassos d' aquell incansable apostol Joan Llongueras.

La nova educació pel ritme d'en Jaques Dalcroze ens te encisats—Nosaltres hi tenim posada tota la nostra confiança.

Transformació

Sembla que alguns entussiasstes es proposen—per celebrar el cincuantenari de la fundació del «Casino del Comercio»—transformar dita societat procurantli treure aquet caracter de *casino de poble* i donarli una marcada orientació cultural.

Els qui am mes empena realisan aital campanya son els nostres compatricis Marjets i Roig, ajudats d' altres no menys entussiasstes.

Nosaltres hem tingut ocasió de llegir la reforma dels estatuts hi ens sembla molt ben encaminada.

CIUTAT: está alegre al mirar homes que trevallen per l' ennobliment de les coses.

L' altar barroc

Nosaltres creiém que de cap manera ha d' esser substituït l' actual altar major de la nostra parroquia, puig á mes d' esser una joia de carácter, es una inapreciable joia històrica. Sens volguer suposar que sigui una perfecció, es un dels altars barrocs de Catalunya de mes bon gust i riquesa.

Nosaltres sols realisavam una reforma en l' altar, com la de daurarlo ab consciencia seguint el patró del relleu central, ó sigui el de la vinguda del Sant Esperit (encara que no creiém del tot necessari aquesta reforma).—¿Es que la nostra gent filisteia, odia l'esperit artístic d' aquella época?—Pregunte aixó perque se n' ha destruit ja lo milló.—Y sinó que parlin per nosaltres els classícs jardins de la senyorial Terrassa.—Que queda doncs del neo—classisisme á casa nostra?

Els nous planols de la ciutat

Ara que sembla qu' es un fet la formació dels nous planols, cridém l' atenció dels seus confeccionadors, perque tinguin en compte una raó d'estética pública, que preocupa á les grans ciutats mundials per llurs reformes i axamplis.—La linia seca i geométrica,

que fou tan en voga á mitjans del segle XIX, á passat completament á l' història. Desgraciadament aquella teoria d' urbanisació, ha deixat prou rastre en el món. Avuy l' art d' urbanisar es una cosa molt seria, els grans arquitectes, com Jeusseli, han trobat la línia complecsa i plena de finesas que dona les grans perspectives.

Al donar aquet crit d' alerta no tenim pas altre finalitat que la bellesa de la ciutat futura.

Miquel Angel vindrà

Terrassa ha sigut la ciutat escollida pera que el gran gèni de l' humanitat torni á re- viure palpitant una vegada mes entre els homes. Nosaltres qui hem vingut á laborar per la *Ciutat* ideal; per la *Ciutat* exemplar, per la *Ciutat* model, per la *Ciutat* entre tots dilectes i esquisida, no cal dir si contribuïrem am el nostre esforç apreciable, efectiva i espléndida la realisació d' aquesta bella i lloabilíssima pensada. Creiém un deure per nosaltres el fer reviure la *Universitat Popular* que havia ja començat á exercir la seva acció apostòlica en dos petits i simpàtics cenacles; pero aquesta segona vegada am mes fastuositat am mes esplendor i am mes amplitut que mai. Perqué hi han coses qu' es aixís com han de ferse pera vencer la implacable hostilitat dels qui no poden creurer en la eficacia de la acció espiritual. Ara cauhen; ara tornen á aixecar-se impetuoses. Que caurán altres vegades!... ¿I que?... Altres vegades renaixerán i cada nova vegada am mes glòria. Insistencia. Continuitat. L' *Universitat Popular* obrirà els seus braços generosos á Miquel Angel. Nosaltres voldriem que aquestos dies d' estudi i de contemplació del gran home i del gran artista fossen alguna cosa aixís com una *fiesta sacra*, un *festival conmemoratiu* que 's renovés anyalment i al qual acudissen ferventment en peregrinatje, d' aquí i d' allà, tots els inquiets de saber, tots els sedents de bellesa, tots els devots d' espiritualitat, tots els apostols de la cultura i tots els visionaris i tots els somniadors d' aquella humanitat futura redimida i asserenada. D' aquest culte, que tots plegats rendiríem al *gèni*, molt seria que no 'n sortissem, sinó tots, la major part, mes enrobustits, mes disposats i mes confortats pera continuar el camí accidentat de nostra vida. CIUTAT espera frísosa á Miquel Angel i l' hi obra, desde ara, les portes de bat á bat.

Lo de la plassa major

Ha arriuat la veu al cronista d'una reforma, que diuen que es proposa portar á cap el nostre Exm. Ajuntament, en la característica Plassa major. Nosaltres creiem que dita reforma ha d' esser portada á cap sabiament, aprofitant el caracier actual i procurant acontarlo encar.

Si no es fa aixís, será ven trist; ben poc serio—que el vianant que nostra ciutat visiti pugui exclamar al ovirarla—quina monada!

Y per que axó no sigui; aquí va el nostre projecte—que es de un caracier sencill i gran al ensemps:

A tot el vol del cuadro plantari eucaliptus (que ab poc temps serian altius) ferí algun banch de pedre de caracier reneixement i al mitj—al lloc ont avuy existeix la faròla —Axecari una font monumental reproduint en son cim una obra del gran gèni Miquel Angel — *El dia*, per ecsemple i encarregar el projecte (sens necessitat de concurs) á n' algú de quin nom no 's puga duptar.

Fento aixís á mes de obrar com á ciutadans obrariem ab justicia--conmemorant ensemps les notables conferencies, que sobre el mes genial dels artistes —ssmbla que començarán, dintre poc.

Comiat

Nostre volgut Quintana s' envà. L' alegre estudiant, el pierrot romàntic de les columbines alegres — s' envà...

El de la testa noble, beethoveniana, s' allunya de nostra ciutat—i de sa Escola Industrial —per comensar seriament els estudis de la música que am tan anhel ve dedicantse tan temps—Dillúns darrer en la Associació Musical donà un íntim recital de piano, com á comiat als seus mellors amics.

Adeu sia, doncs alegre company, que la sort i la benaurança vos enlluminin vostre difícil camí... Mes, arreveure amic, vos tornaréu algun cop en aquesta Terrassa dels millors temps vostres—tornaréu á fruit l' encis dels vint auys.

Y qui sab si com altre Carles Euric anyoraréu —i servareu el recort—un recort humitejat ab llágrimes—de ála vostra Heidelberg..

BARCELONA

Terra bassa al Liceo

La música d' aquesta obra encar que no es genial es forsa agradable, i sabiament feta, te passatjes de verdadera inspiració i expressa ab molta forsa el sentit del llibre.

L' orquestra portada excelentment pel Mestre Beidler, distingintse en la interpretació el senyor Vives qui ab son clarinet digué molt bé la cançó del fluviol, en el prolec.

Se distingiren també els artistes senyora Llacer, en Palet i en Blanxart.

El gran poeta Guimerá pot estar joíós de l' apassionada interpretació donada per Eugene d' Albert, á la seva magna obra *Terra Baixa*.—M. Masriera.

En cada nombre de la nostra Revista publicarem al menys una reproducció de les mellors obres dels nostres artistes.

El refinat pintor-poeta en Joaquim Vancells, am tot entusiasme s'ha posat al costat nostre, cedint pel present nombre aquet sentidíssim i brau dibuix titolat "Anatema".

En lo literari contem ademés per lo successiu, am valiosos elements de la intel·lectualitat catalana.

Imp. MARCET Y FIGUERAS, San Joan, 14 y Nou, 57, Teléfono. 857.—Terrassa.

CIUTAT

::: REVISTA MENSUAL :::
d' Arts, Ciències i Literatura

SOSCRIPCIÓ { Trimestre: Una pesseta.
Número solt: Cinquanta céntims.

Redacció i Administració: San Juan, 14.-TERRASSA

MIGUEL GALI

105

